

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 223/03-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. februára 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval sťažnosť Ing. J. H., bytom B., a Ing. J. K., bytom B., zastúpených advokátkou JUDr. E. K., B., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cb 220/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. J. H. a Ing. J. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cb 220/01 p o r u š e n é b o l o .

2. Krajskému súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cb 220/01 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prieťahov.

3. Ing. J. H. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 25 000 Sk (slovom Dvadsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Krajský súd v Žiline povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ing. J. K. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 25 000 Sk (slovom Dvadsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Krajský súd v Žiline povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. októbra 2003 doručená sťažnosť Ing. J. H. a Ing. J. K. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cb 220/01.

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 223/03-10 z 5. decembra 2003 prijal sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie.

Predsedička senátu krajského súdu vo vyjadrení z 29. januára 2004 v sťažnosti okrem iného uviedla, že:

«Predmetná vec napadla na tunajší súd 14. 5. 2001. Spis mi bol ako predsedníčke senátu pridelený na základe opatrenia predsedu krajského súdu dňa 12. 3. 2002 (č. l. 12 spisu). Preto sa k ústnej sťažnosti vyjadrujem od uvedeného obdobia, aj keď sa sťažnosť žalobcov dotýka tiež obdobia pred týmto momentom. Ďalšími členmi senátu boli určení JUDr. E. P. a sudca dočasne pridelený na výkon funkcie ku Krajskému súdu v Žiline. Týmito sudcami od uvedeného času boli JUDr. Š. M., JUDr. P. B., JUDr. J. U. a JUDr. J. H. Referujúcim sudcom sa stala predsedníčka senátu. Vzhľadom na to, že v priebehu konania bola podaná na Okresný súd Bratislava III žaloba o ochranu osobnosti

a to voči sudcom obchodného úseku tunajšieho súdu, (...) nedovolila mi táto skutočnosť vec nezaujato prejednať a rozhodnúť. Preto som sa cítila vo veci zaujatá. Vzhľadom na vyjadrenie týkajúce sa zaujatosti aj u ostatných členov senátu bola vec podaním z 26. 9. 2002 predložená predsedovi krajského súdu v zmysle ustanovenia § 15 ods. 1 veta prvá O. s. p. a to na rozhodnutie o jej pridelení inému senátu. Po nevyhovení žiadosti a uložení predložiť vec nadriadenému súdu bola vec podaním z 22. 10. 2002 predložená NS SR na rozhodnutie podľa ustanovenia § 16 ods. 1 veta prvá O. s. p. Dňa 26. 11. 2002 v spojení s prípisom z 3. 12. 2002 bola vec zo strany NS SR vrátená bez vybavenia, lebo „podľa § 15 ods. 1 O. s. p. vec sa nepredkladá nadriadenému súdu, ale predseda súdu pridelí vec inému sudcovi. Nemožno súhlasiť s právnym názorom, že na vec je treba aplikovať ustanovenie § 16 ods. 1 O. s. p., lebo sami sudcovia oznámili predsedovi skutočnosť, podanie žaloby proti nim zo strany účastníka, pre ktorú sú vylúčení“. Vzhľadom na záver NS SR bola dňa 17. 12. 2002 vec predložená predsedovi krajského súdu na rozhodnutie podľa ustanovenia § 15 ods. 1 O. s. p. Listom z 4. 2. 2003 predseda krajského súdu opätovne predložil vec NS SR ako súdu nadriadenému na rozhodnutie v zmysle § 16 ods. 1 O. s. p. o vylúčení, resp. nevyhlúčení sudkýň JUDr. P., JUDr. R., JUDr. B. (opatrením predsedu krajského súdu z 3. 2. 2003 sa vzhľadom na zmenu rozvrhu práce ohľadne zaradenia dočasne pridelených sudcov okresných súdov stala tretím členom senátu JUDr. O. B.). Uznesením NS SR z 20. 3. 2003 č. k. Ndob 54/03–26, ktoré bolo doručené krajskému súdu 9. 4. 2003 bolo rozhodnuté, že sudkyne nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania vecí. Dňa 13. 5. 2003 bola krajskému súdu doručená zo strany žalobcu 1/ námietka zaujatosti voči prejednávajúcim sudcom a návrh na prikázanie veci z dôvodu vhodnosti Krajskému súdu v Bratislave. Prípisom z 18. 6. 2003 bola vec predložená na rozhodnutie o námietke zaujatosti vznesenej žalobcom 1/ a to v zmysle ustanovenia § 16 ods. 1 veta prvá O. s. p. nadriadenému súdu. Po vrátení veci 30. 7. 2003 Najvyšším súdom SR s tým, že námietka zaujatosti smeruje voči všetkým sudcom bol spis opätovne predložený 27. 8. 2003. NS SR uznesením z 27. 10. 2003 č. k. Ndob 473/03-44 rozhodol, že sudcovia Krajského súdu v Žiline, nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí a návrh na prikázanie veci inému súdu zamietol. Rozhodnutie bolo doručené 3. 11. 2003. Následne dňa 14. 11. 2003 boli žalobcovia 1/ a 2/ vyzvaní na zaplatenie súdneho poplatku zo žaloby a na deň 6. 4. bolo vytyčené súdne pojednávanie. (...) Nemôžem súhlasiť so sťažovateľmi,

že po tom, ako vzniesli námietku zaujatosti listom z 5. 5. 2003 nebol zo strany súdu vykonaný žiadny úkon, a súd nekoná vyše 2 rokov a 6 mesiacov.»

Preskúmaním doterajšieho postupu krajského súdu ústavný súd z vyžiadaného spisu vo veci sp. zn. 19 Cb 220/01 zistil, že v predmetnej veci od 14. mája 2001, keď bola krajskému súdu doručená žaloba sťažovateľov, boli vykonané tieto úkony:

V čase od 20. septembra 2001 do 26. septembra 2001 vyhlásili všetci traja sudcovia senátu, ktorému bola vec pridelená, zaujatosť. Dňa 17. októbra 2001 bol spis predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“).

Dňa 27. februára 2002 bol krajskému súdu spis vrátený, sudcovia boli vylúčení z rozhodovania a prejednávania veci. Dňa 12. marca 2002 predseda krajského súdu vec prideliť inému senátu krajského súdu. Dňa 26. septembra 2002 dvaja sudcovia senátu, ktorým bola vec pridelená 12. marca 2002, vyhlásili zaujatosť vo veci. Dňa 30. októbra 2002 bol z tohto dôvodu spis predložený najvyššiemu súdu a 26. novembra 2002 bol vrátený z najvyššieho súdu bez rozhodnutia o vylúčení sudcov z prejednávania a rozhodovania veci. Dňa 2. decembra 2002 bol spis opätovne predložený najvyššiemu súdu a 5. decembra 2002 najvyšší súd spis vrátil krajskému súdu.

Dňa 3. februára 2003 predseda krajského súdu určil tretieho člena senátu a spis predložil najvyššiemu súdu za účelom rozhodnutia o vylúčení sudcov. Dňa 9. apríla 2003 bol spis vrátený z najvyššieho súdu s rozhodnutím, že sudcovia nie sú vylúčení z rozhodovania a prejednávania veci. Dňa 13. mája 2003 doručil krajskému súdu námietku predpojatosti sťažovateľ v prvom rade voči všetkým sudcom krajského súdu a návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti. Dňa 19. mája 2003 krajský súd vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku z návrhu na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti. Dňa 6. júna 2003 bol súdny poplatok zaplatený. Dňa 20. júna 2003 bol spis predložený najvyššiemu súdu na rozhodnutie o námietke sťažovateľa a 30. júla 2003 ho najvyšší súd vrátil bez rozhodnutia. Dňa 31. júla 2003 bola vec predložená na vyjadrenie všetkým sudcom krajského súdu. Dňa 26. septembra 2003 bol spis predložený najvyššiemu

súdu a 3. novembra 2003 bol spis vrátený z najvyššieho súdu, ktorý rozhodol, že sudcovia krajského súdu nie sú vylúčení z rozhodovania a prejednávania vecí a návrh sťažovateľov na prikázanie vecí inému súdu bol zamietnutý. Dňa 18. novembra 2003 krajský súd vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku a 3. decembra 2003 bol súdny poplatok zaplatený. Dňa 21. januára 2004 určil krajský súd termín pojednávania na 6. apríl 2004.

II.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj obsahom súdneho spisu krajského súdu sp. zn. 19 Cb 220/01 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov“ (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), pričom tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím. K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu.

Pri posudzovaní otázky, či v konaní krajského súdu vedenom pod sp. zn. 19 Cb 220/01 došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť vecí, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

Pri vyhodnotení doterajšieho konania vo veci vedenej pod sp. zn. 19 Cb 220/01 podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania, v ktorom sťažovatelia namietajú zbytočné prietahy, je žaloba bývalých spoločníkov obchodnej spoločnosti o vyplatenie podielu na zisku s príslušenstvom. Ústavný súd konštatuje, že predmetná vec zo skutkového ani z právneho hľadiska nevykazuje črty mimoriadnej náročnosti a právnej zložitosti. Postup krajského súdu v tomto spore je upravený v Obchodnom zákonníku a je stabilizovaný v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, kde je upravená aj metodika postupu všeobecných súdov v týchto sporoch. Napokon ani krajský súd vo svojom vyjadrení nenamietal skutkovú a právnu zložitost' danej veci. Krajský súd do dňa predloženia spisu ústavnému súdu vo veci nevykonal ani jedno relevantné pojednávanie, ani žiadny dôkazný prostriedok, teda k hodnoteniu skutkovej a právnej zložitosti veci vôbec nepristúpil.

2. Správanie účastníka je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V danom prípade ide o vec, v ktorej je každý účastník povinný postupovať podľa § 6 a § 120 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a vyvíjať všetko úsilie na súčinnosť so súdom tak, aby súd mohol o uplatnenej ochrane rozhodnúť v súlade so zákonom. Ústavný súd zo spisu zistil, že samotní sťažovatelia si pri podaní návrhu na začatie konania nesplnili poplatkovú povinnosť podľa § 5 ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), ktorá im vznikla v zmysle citovaného ustanovenia podaním návrhu, a súdny poplatok zaplatili až na základe výzvy súdu, čo ale nemalo vplyv na doterajšiu dĺžku konania, pretože krajský súd sa touto skutočnosťou začal zaoberať až po uplynutí viac ako 2,5 roka od podania žaloby.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov, bol postup krajského súdu.

Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť je konkretizovaná najmä v § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, a ďalej v § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

V konaní krajského súdu vedenom pod sp. zn. 19 Cb 220/01 ústavný súd hodnotil celú dĺžku konania od podania návrhu, t. j. od 14. mája 2001 do 18. februára 2004, keď bol spis doručený ústavnému súdu. Ústavný súd zohľadnil potrebu procesných postupov krajského súdu z dôvodu riešenia zaujatosti sudcov tohto súdu, ktoré umožňovali v čase rozhodovania platné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (§ 15 a 16), posúdil pritom však aj časovú náročnosť, nesústredenosť a neefektívnosť tých úkonov, ktoré krajský súd realizoval, a zistil, že k zbytočným prieťahom došlo najmä nečinnosťou krajského súdu bez akejkoľvek zákonnej prekážky v období od 14. mája 2001, keď krajskému súdu sťažovatelia doručili žalobu, do 20. septembra 2001, keď sudcovia senátu vyhlásili zaujatosť vo veci (viac ako 4-mesačná nečinnosť). Po predložení návrhu 17. októbra 2001 na rozhodnutie najvyššiemu súdu bola vec vrátená krajskému súdu 27. februára 2002. Ďalšia nečinnosť krajského súdu bola zistená od 12. marca 2002 (keď bola vec pridelená inému senátu) do 26. septembra 2002 (viac ako 6 mesiacov), keď dvaja sudcovia určeného senátu vyhlásili zaujatosť vo veci. Spis bol krajským súdom predložený 30. októbra 2002 najvyššiemu súdu za účelom rozhodnutia o návrhu na vylúčenie sudcov, ale 26. novembra 2002 bol vrátený bez rozhodnutia ako predčasne predložený a 2. decembra 2002 po odstránení nedostatkov krajský súd opätovne spis predložil najvyššiemu súdu.

Zo spisu ďalej vyplýva, že krajský súd vo veci vykazoval nielen nečinnosť, ale aj keď vo veci vykonal procesné úkony, tieto boli nesústredené, v dôsledku čoho sa konanie tiež neúmerne predlžovalo. V dôsledku jeho nesústredenej činnosti bol spis najvyššiemu súdu

predložený nepripravený na rozhodnutie, a preto najvyšší súd musel spis vrátiť bez rozhodnutia ako predčasne predložený (26. a 5. decembra 2002 a 30. júla 2003).

Ústavný súd pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj neefektívna a nesústredená činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty ohľadom tých práv, kvôli ktorým sa sťažovatelia obrátili na štátny orgán, aby o ich veci rozhodol.

Vychádzajúc z týchto skutkových poznatkov a právneho hodnotenia ústavný súd uzavrel, že vo veci vedenej na krajskom súde pod sp. zn. 19 Cb 220/01 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal krajskému súde, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú účastníci domáhajúci sa rozhodnutia súdu v ich veci.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovatelia požadovali za porušenie ich označeného základného práva primerané finančné zadosťučinenie každý vo výške 75 000 Sk, čo odôvodňovali pretrvávajúcou právnou neistotou spôsobenou nečinnosťou okresného súdu, v dôsledku ktorej boli vystavovaní psychickému stresu.

Vzhľadom na dobu zistených zbytočných prietahov, nesústredenú a neefektívnu činnosť okresného súdu považoval ústavný súd za potrebné rozhodnúť i o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľom vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadosťučinenia. Pri jeho priznaní ústavný súd vychádzal z dôvodov uvádzaných v sťažnosti, z princípov spravodlivosti a konkrétnych okolností prípadu.

Vychádzajúc z uvedených skutočností ústavný súd priznal každému sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie vo výške 25 000 Sk (slovom Dvadsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré je krajský súd povinný uhradiť v súlade s výrokom tohto nálezu.

Ústavný súd nepriznal sťažovateľom právo na úhradu trov konania, pretože právna zástupkyňa sťažovateľov trovy konania pred ústavným súdom neuplatnila ani nevyčíslila.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. februára 2004